

Категорія справи № 757/5777/15-ц: не визначено.

Надіслано судом: не визначено. Зареєстровано: 08.11.2016. Оприлюднено: 08.11.2016.

У Х В А Л А

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

2 листопада 2016 року

м. Київ

Колегія суддів судової палати у цивільних справах

Вищого спеціалізованого суду України з розгляду

цивільних і кримінальних справ у складі:

головуючого Луспенника Д.Д.,

суддів: Гулька Б.І., Журавель В.І.,

Хопти С.Ф., Штелик С.П.,

розглянувши в судовому засіданні справу за клопотанням ДжейКейІкс Ойл енд Гес ПіЕлСі, Полтава Гес Б.В., СП «Полтавська газонафтова компанія» до Держави України в особі Міністерства юстиції України про надання дозволу на примусове виконання іноземного арбітражного рішення за касаційною скаргою Міністерства юстиції України на ухвалу Печерського районного суду м. Києва від 8 червня 2015 року та ухвалу апеляційного суду м. Києва від 17 травня 2016 року,

в с т а н о в и л а:

У лютому 2015 року ДжейКейІкс Ойл енд Гес ПіЕлСі, Полтава Гес Б.В., СП «Полтавська газонафтова компанія» звернулися до суду із вказаним вище клопотанням, посиляючись на те, що між ними та боржником (державою Україна в особі Міністерства юстиції України) виник інвестиційний спір щодо невиконання боржником своїх міжнародно-правових зобов'язань за договором до Енергетичної Хартії, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України - Законом України «Про ратифікацію Договору до Енергетичної Хартії та Протоколу до Енергетичної Хартії з питань енергетичної ефективності і суміжних екологічних аспектів». Оскільки спір не було врегульовано заявники у січні 2015 року звернулися до Арбітражного інституту Торговельної Палати м. Стокгольм з клопотанням про призначення Надзвичайного арбітра та формування складу арбітражного суду.

14 січня 2015 року Надзвичайним арбітром Рудольфом Дольцером постановлено рішення за Арбітражним Регламентом Торговельної палати міста Стокгольм, місце проведення арбітражу - Стокгольм, Швеція, за Арбітражним розглядом за позовом ДжейКейІкс Ойл енд ГЕС ПіЕлСі (JKX OIL & GAS PLC), Полтава Гес Б.В. (POLTAVA GAS B.V.) та СП «Полтавська газонафтова компанія» до держави України в особі Міністерства юстиції України, яким Державі Україні наказується утриматися від накладення рентної плати за користування надрами для видобування природного газу компанією СП «Полтавська газонафтова компанія» за ставкою вищою ніж 28 %, що була передбачена Податковим кодексом України до 31 липня 2014 року.

20 січня 2015 року та 6 лютого 2015 року заявниками на адресу Міністерства юстиції України було направлено листи щодо виконання вищевказаного іноземного арбітражного рішення, проте відповіді не надійшло.

У зв'язку з наведеним заявники просили суд надати дозвіл на примусове виконання іноземного арбітражного рішення від 14 січня 2015 року, винесеного Надзвичайним арбітром Рудольфом Дольцером за Арбітражним Регламентом Торгівельної палати міста Стокгольм, місце проведення арбітражу - Стокгольм, Швеція, за Арбітражним розглядом за позовом ДжейКейІкс Ойл енд ГЕС ПіЕлСі (JKX OIL & GAS PLC), Полтава Гес Б.В. (POLTAVA GAS B.V.) та СП «Полтавська газонафтова компанія» до держави України в особі Міністерства юстиції України.

Справа судами розглядалася неодноразово.

Ухвалою Печерського районного суду м. Києва від 8 червня 2015 року клопотання ДжейКейІкс Ойл енд Гес ПіЕлСі, Полтава Гес Б.В., СП «Полтавська газонафтова компанія» задоволено. Надано дозвіл на примусове виконання рішення від 14 січня 2015 року, винесеного Надзвичайним арбітром Рудольфом Дольцером за Арбітражним Регламентом Торговельної палати міста Стокгольм, місце проведення арбітражу - Стокгольм, Швеція, за Арбітражним розглядом № ЕА/2015/002 за позовом ДжейКейІкс Ойл енд ГЕС ПіЕлСі (JKX OIL & GAS PLC), Полтава Гес Б.В. (POLTAVA GAS B.V.) та СП «Полтавська газонафтова компанія» до держави України в особі Міністерства юстиції України, відповідно до якого: Державі Україні наказується утриматися від накладення рентної плати за користування надрами для видобування природного газу компанією СП «Полтавська газонафтова компанія» за ставкою вищою ніж 28 %, що була передбачена Податковим кодексом України до 31 липня 2014 року. Цей Наказ застосовується від дати його прийняття до визначення забезпечувальних заходів основним Складом арбітражного суду по цій справі. Інші клопотання заявників залишено без розгляду. Наказ про здійснення забезпечувального платежу не видається. Рішення про витрати на надзвичайний розгляд не ухвалюється.

Останньою ухвалою апеляційного суду м. Києва від 17 травня 2016 року ухвалу Печерського районного суду м. Києва від 8 червня 2015 року залишено без змін.

У касаційній скарзі Міністерство юстиції України, посилаючись на неправильне застосування судами норм матеріального права та порушення норм процесуального права, просить оскаржувані судові рішення скасувати й ухвалити нове рішення, яким у задоволенні клопотання ДжейКейІкс Ойл енд Гес ПіЕлСі, Полтава Гес Б.В., СП «Полтавська газонафтова компанія» відмовити.

Касаційна скарга підлягає частковому задоволенню з таких підстав.

Відповідно до вимог ст. 324 ЦПК України підставами касаційного оскарження є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права.

Задовольняючи клопотання заявників та надаючи дозвіл на примусове виконання іноземного арбітражного рішення, суд першої інстанції виходив із того, що відсутні передбачені законом підстави для відмови в задоволенні клопотання, оскільки боржник не довів, що не дотримано строку для врегулювання спору мирним шляхом, а Міністерство юстиції України було належним чином повідомлено про призначення надзвичайного арбітра, його рішення прийнято згідно з арбітражною угодою та відповідно до положень Арбітражного регламенту. Також суд зазначив, що відсутні підстави вважати, що іноземне арбітражне рішення порушує публічний порядок і загрожує інтересам держави.

Апеляційний суд погодився з таким висновком суду, зазначивши також про те, що іноземне арбітражне рішення не змінює обсяг прав і обов'язків сторін в інвестиційному спорі, не впливає на систему оподаткування в Україні.

Проте повністю погодитись із таким висновком апеляційного суду не можна.

Відповідно до ст. 213 ЦПК України рішення суду повинно бути законним і обґрунтованим.

Згідно зі ст. 214 ЦПК України під час ухвалення рішення суд вирішує, зокрема, такі питання: 1) чи мали місце обставини, якими обґрунтовувалися вимоги і заперечення, та якими доказами вони підтверджуються; 2) чи є інші фактичні дані (пропущення строку позовної давності тощо), які мають значення для вирішення справи, та докази на їх підтвердження; 3) які правовідносини сторін впливають із встановлених обставин; 4) яка правова норма підлягає застосуванню до цих

правовідносин; 5) чи слід позов задовольнити або в позові відмовити; 6) як розподілити між сторонами судові витрати.

Таким вимогам закону судове рішення суду апеляційної інстанції не відповідає.

Визнання та примусове виконання рішення іноземного суду - це поширення законної сили такого рішення на територію України й застосування засобів примусового виконання в порядку, встановленому ЦПК України.

Відповідно до ч. 1 ст. 390 ЦПК України рішення іноземного суду (суду іноземної держави; інших компетентних органів іноземних держав, до компетенції яких належить розгляд цивільних чи господарських справ; іноземних чи міжнародних арбітражів) визнаються та виконуються в Україні, якщо їх визнання та виконання передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або за принципом взаємності.

Судом установлено, що між Джейкейікс Ойл енд Гес Піелсі, Полтава Гес Б.В., СП «Полтавська газонафтова компанія» та державою Україна в особі Міністерства юстиції України, як боржником, виник інвестиційний спір щодо невиконання боржником своїх міжнародно-правових зобов'язань за договором до Енергетичної Хартії, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України - Законом України «Про ратифікацію Договору до Енергетичної Хартії та Протоколу до Енергетичної Хартії з питань енергетичної ефективності і суміжних екологічних аспектів». Проте спір не було врегульовано, у зв'язку з чим заявники у січні 2015 року звернулися до Арбітражного інституту Торговельної Палати м. Стокгольм з клопотанням про призначення Надзвичайного арбітра та формування складу арбітражного суду.

14 січня 2015 року Надзвичайним арбітром Рудольфом Дольцером постановлено рішення за Арбітражним Регламентом Торговельної палати міста Стокгольм, місце проведення арбітражу - Стокгольм, Швеція, за Арбітражним розглядом за позовом Джейкейікс Ойл енд ГЕС ПіЕлСі (JKX OIL & GAS PLC), Полтава Гес Б.В. (POLTAVA GAS B.V.) та СП «Полтавська газонафтова компанія» до держави України в особі Міністерства юстиції України, яким боржника зобов'язано вчинити певні дії.

20 січня 2015 року та 6 лютого 2015 року заявниками на адресу Міністерства юстиції України було направлено листи щодо виконання вищевказаного іноземного арбітражного рішення, проте відповіді не надійшло.

У зв'язку з наведеним заявники просили суд надати дозвіл на примусове виконання вказаного іноземного арбітражного рішення.

Погоджуючись з ухвалою місцевого суду, яким надано дозвіл на примусове виконання іноземного арбітражного рішення, апеляційний суд зазначив, що воно узгоджується з чинним законодавством, у тому числі й міжнародним, а також з роз'ясненнями, наданими судам у п. 12 постанови Пленуму Верховного Суду України від 24 грудня 1999 року № 12 «Про практику розгляду судами клопотань про визнання й виконання рішень іноземних судів та арбітражів і про скасування рішень, постановлених у порядку міжнародного комерційного арбітражу на території України».

Разом з тим колегія суддів вважає, що апеляційний суд не врахував таке.

Нью-Йоркською конвенцією про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень від 10 липня 1958 року (далі - Нью-Йоркська конвенція), в якій Україна бере участь з 8 січня 1961 року, основоположним принципом визначено, що держава, що її підписала, зобов'язана визнавати іноземні арбітражні рішення обов'язковими та виконувати їх.

Нью-Йоркська конвенція, презюмуючи обов'язковість арбітражного рішення, передбачає вичерпний, що не підлягає розширеному тлумаченню, перелік підстав, за яких компетентний суд може відмовити у визнанні та виконанні арбітражного рішення.

Цей перелік міститься у ст. V Нью-Йоркської конвенції, а також вони перелічені у ч. 2 ст. 396 ЦПК України. Оскільки обов'язковість та виконуваність арбітражного рішення презюмується міжнародним

та національним законодавством, тягар доведення наявності таких підстав покладається на сторону, яка заперечує проти визнання та виконання арбітражного рішення (п. 1 ст. V Нью-Йоркської конвенції).

Таким чином, довести наявність підстав для відмови в задоволенні клопотання про надання дозволу на примусове виконання рішення арбітражного суду зобов'язана держава Україна в особі Міністерства юстиції України.

Установлено, що Міністерство юстиції України, яке представляє у наведеному вище спорі державу Україна, заперечувало проти задоволення клопотання ДжейКейІкс Ойл енд Гес ПіЕлСі, Полтава Гес Б.В., СП «Полтавська газонафтова компанія», наводячи відповідні процедурні і по суті аргументи, у тому числі й те, що рішення надзвичайного арбітра порушує публічний порядок та загрожує економічним інтересам України. Проте, відхиляючи ці доводи, апеляційний суд по суті зазначив лише те, що оцінює їх критично, без їх аналізу, дослідження та правової оцінки доказів в їх сукупності та взаємозв'язку, чим порушив як вимоги ст. ст. 212-214, 315 ЦПК України, так і ч. 4 ст. 338 ЦПК України про те, що висновки і мотиви, з яких судом касаційної інстанції скасовані рішення, є обов'язковими для суду при новому розгляді справи.

Так, Міністерство юстиції України посилалось на те, що ст. 26 (2) Договору до Енергетичної Хартії та Заключного акту до неї, ратифікованого Законом України «Про ратифікацію Договору до Енергетичної Хартії та Протоколу до Енергетичної Хартії з питань енергетичної ефективності і суміжних екологічних аспектів», передбачено, якщо такі спори не можуть бути розв'язані відповідно до положень пункту (1) протягом трьох місяців від дати прохання будь-якої із сторін в спорі про мирне розв'язання, то спір, за вибором інвестора, що є стороною в спорі, може передаватися для розв'язання до визначених органів та осіб.

Тобто зазначеною нормою міжнародного права передбачено дотримання тримісячного строку мирного врегулювання спору.

Разом з тим апеляційний суд, зазначаючи про те, що заявники намагалися розв'язати спір мирним шляхом 13 листопада 2014 року (арбітражне рішення постановлено в січні 2015 року), не звернув уваги на те, що заявники надіслали відповідне повідомлення про спір до Адміністрації Президента України, який не є органом, відповідальним за здійснення захисту прав та інтересів України під час урегулювання спорів, розгляду в закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб'єкта та України. Таким органом є Міністерство юстиції України.

Проте у порушення вимог ст. ст. 212-214, 315, 395-396 ЦПК України суд належним чином не дав оцінки тому, чи не було порушено терміну, передбаченого законом, для звернення до Арбітражного інституту Міжнародної торгівельної палати м. Стокгольм з клопотанням про призначення надзвичайного арбітра.

Крім того, суд не звернув уваги на підпункт b ч. 1 ст. V Нью-Йоркської конвенції, в якій зазначено, що у приведенні до виконання арбітражного рішення може бути відмовлено, якщо сторона, проти якої винесено рішення, не була належним чином повідомлена про призначення арбітра або про арбітражний розгляд, або з інших причин не могла надати свої пояснення.

Так, Міністерство юстиції України зазначало, що клопотання про проведення надзвичайного арбітражу було подано 7 січня 2015 року, а розгляд справи за процедурою проводиться протягом 5 днів, тобто з 7 по 11 січня 2015 року, усі з яких були неробочими (ст. 73 КЗпП України, розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 листопада 2014 року № 1084-р «Про перенесення робочих днів у 2015 році»). Отже, повідомлення Арбітражного інституту Міжнародної торгівельної палати м. Стокгольм, що надійшло до Міністерства юстиції України у святковий неробочий день 7 січня 2015 року електронною поштою, було зареєстровано та передано керівництву в перший робочий день - 12 січня 2015 року, тобто коли строк проведення арбітражу вже сплив. На такі доводи боржника суд належним чином не відреагував і свого висновку не зробив.

Також апеляційний суд не звернув уваги на те, що норми міжнародно-правових актів підлягають застосуванню у редакціях, чинних на час ратифікації та визнання Україною. Разом з тим при проведенні надзвичайного арбітражу та призначення надзвичайного арбітра було застосовано

Арбітражний регламент 2010 року в частині погодження на врегулювання інвестиційного спору, тоді як Закон України № 89/98-ВР «Про ратифікацію Договору до Енергетичної Хартії та Протоколу до Енергетичної Хартії з питань енергетичної ефективності і суміжних екологічних аспектів» прийнято 2 лютого 1998 року.

Відповідно до підпункту б ч. 2 ст. V Нью-Йоркської конвенції у виконання арбітражного рішення може бути відмовлено, якщо компетентна влада країни, в якій запитується приведення до виконання, виявить, що виконання цього рішення суперечить публічному порядку цієї країни.

Під публічним порядком розуміється правопорядок держави, визначальні принципи і засади, які становлять основу існуючого в ній ладу (стосуються її незалежності, цілісності, самостійності й недоторканості, основних конституційних прав, свобод, гарантій тощо). Також згідно зі ст. 12 Закону України «Про міжнародне приватне право» норма права іноземної держави не застосовується тоді, коли її застосування призводить до наслідків, явно несумісних з основами правопорядку (публічним порядком) України.

Заперечуючи проти приведення до примусового виконання іноземного арбітражного рішення Міністерство юстиції України наводило аргументи та обґрунтування, зокрема про те, що виконання рішення іноземного арбітражу матиме наслідком зменшення рентної плати за користування надрами для видобування природного газу компанією СП «Полтавська газонафтова компанія» з 55 до 28 відсотків, що є накладанням зобов'язання щодо податкових заходів, передбачених законодавством України. Зазначене приведе до втрат Державного бюджету України у розмірі 597, 25 млн грн, а також надання заявникам у справі податкових пільг відносно решти платників рентної плати. При цьому лише Податковим кодексом України можуть визначатися види і розміри податків (обов'язкових платежів). Апеляційним судом вони не спростовані, пославшись лише на загальну фразу про те, що обсяг прав і обов'язків сторін в інвестиційному спорі не змінюється і рішення не впливає на систему оподаткування в Україні.

За таких обставин судові рішення апеляційного суду не відповідає вимогам ст. 213 ЦПК України щодо законності й обґрунтованості, зазначені вище порушення призвели до неправильного вирішення спору, щов силу ст. 338 ЦПК України є підставою для його скасування з передачею справи на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Керуючись ст. ст. 336, 338 ЦПК України, колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

у х в а л и л а:

Касаційну скаргу Міністерства юстиції України задовольнити частково.

Ухвалу апеляційного суду м. Києва від 17 травня 2016 року скасувати, справу передати на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Ухвала оскарженню не підлягає.

Головуючий

Д.Д. Луспенник

Судді:

Б.І. Гулько

В.І. Журавель

С.Ф. Хопта

С.П. Штелик